

ZMIZELÝ ZÁPISNÍK Vladimíra Fuxe**Asi to bude trochu nepřesné, ale –
PŘEKVAPENÍ NEJSOU NIKDY
VYLOUČENA**

Stačil by mi docela malý kalendářík, který jsem ovšem nenašel. (Tehdy jsem kalendářičky nosíval nejenom kvůli záznamům Co, Kdy a Kde, ale taky jsem si do nich zachycoval fóry, vtípky a anekdoty, mnohdy takzvaně radioaktivní, takže bylo radno je zaznamenávat mírně šifrované, abych se v nich vyznal jenom já sám. Mělo to ten následek, že jsem je za jistou dobu nebyl schopen uvést do použitelného stavu, když mi meritum věci vypadlo z paměti, a ztratil jsem tudíž jediný šifrovací klíč. Řešení bylo jednoduché, ale než jsem zvládl arabskou abecedu a ustanovil způsob označování českých vokálů, trvalo to dost dlouho. Citelně kratší byla doba, za kterou se ten který zápisník odebral do zápisníkového nebe.) Takže tato stať nemohla bohužel být zhotovena v poklidu a s příslušným přehledem.

Staří Římané pravívali, že chceš-li mír, máš připravovat válku, Japonci to opticky stáhli do upozornění: máš-li pocit, že jsi zvítězil, utáhni si pevněji přílbici. Dost mi to připomnělo vlastní situaci po nesporném úspěchu hry „Drak je drak“: ani nevím, jak jsme to oslavili, ale dobu šacuji tak nejvýše na dva dny oddechu. Hned poté mě svým charakteristickým stylem upozornil můj umělecký šéf, že za půl roku musí být další premiéra, takže je na čase najít vhodný námět... Elementary, dear Watson, že ano.

Mezitím došlo k setkání s Milanem Uhdem, známým nám z Hosta do domu i z poetické scény „iX-ky“; Večerní Brno kritizoval za nesprávné zacílení satiry a žádal ne službu dni, leč době. Měl zajisté pravdu, jenže naše obava pramenila z nejistoty, jestli budeme umět takové představení zhotovit, aniž bychom způsobili zavření divadla. Soudil jsem tak podle ukázek, autorem zatím nahozených a nám poskytnutých k posouzení. Byly výborné, přesné, až zamrazilo... Takže jsem se nikterak netajil názorem, že se taková věc nedočká ani generálky. Ale za pokračování v autorské práci se – pro mě nečekaně – postavil náš vyšší šéf František Povolný, vedoucí našeho Krajského kulturně-osvětového střediska, když prohlásil, že na věc zainteressuje krajského tajemníka KSČ pro kulturu Ladislava Manouška. Věc se tedy měla rozvíjet pod jeho přímým dohledem. Rozešli jsme se uklidněni.

Privítal jsem fakt, že byl do Večerního Brna přijat další dramaturg, zkušený Jiří Flíček, do té doby čerící klidné vody v Olomouci, kde dramaturgoval v divadle O. Stibora, ale též byl hybnou silou studentského kabaretu SkumaFka. Nějakou dobu jsme dumali ve dvou o možných látkách v souvislosti s realitou, která tehdy dostávala možnost konečně se o sobě dozvídat něco pravdy. Ale

Jirka byl záhy pověřen dramaturgickou spoluprací na vznikající hře Milana Uhdeho a opět jsem osaměl.

Jako možného námětu jsem se nakonec chytil základní myšlenky hry leningradského Divadla komedie „Опаснее врага“: Nebezpečnější nepřítel (*je naše vlastní hloupost*). Údajně Leninův výrok, který hru vlastně zaštitil.) Dělal jsem si poznámky (později většinou k nepotřebě), vděčně vzpomínaje na Alexandru Klementěvnu, díky jejímuž poněkud nátlakovému stylu výuky ruštiny v posledních gymnaziálních letech jsem hladce přestál veškeré učební pokusy následující, včetně závěrečné zkoušky před diplomem, kdy strašili, že bude co do významu na úrovni státnice – ovšemže nebyla.

Ale bylo čím dále jasnější, že je nezbytné utéct co nejdále od onoho sovětsko-realistického hávu, který byl pro přijetí ruským publikem zřejmě ulehčujícím prvkem. Jenže – nápady se jaksi nehrnuly: po práci na třech hrách dost brzy po sobě bez potřebného oddechu se tělo i duša zařaly jako ta Jánošíkova valaška a vyhlásily přestávku. Píšící dramaturg si takové věci samozřejmě dovolit nesmí, ono totiž půl roku na sepsání nové hry – včetně hudební a výtvarné složky a včetně nastudování – není opravdu mnoho, když jsou mezitím divadelní prázdniny (s případnými zájezdy), a navíc publikum právem očekává, že nová premiéra nebude o nic horší, že spíše o krok předčí tu předešlou. Zasáhl Jirka Flíček, který mi vymohl spoluautora nejpopovanějšího – nápady nabitého Luboše Černíka. A věřte či ne, v tu ránu jsme se hnuli z místa.

Černík-autor mi ze všech nejmíc připomněl Jiřího Štuchala: to nebyl rozmyslně bádající hledač, to byl doslova gejzír nápadů, situací a jejich řešení, fórů a fórků nejrůznějšího druhu, i metafor – tu kalibru superkanonu Tlusté Berty, jindy hodinářsky přesných, až z nich šel strach. Jeho nápad byl zasadit celý příběh do neexistujícího blízkorientálního emirátu Kampak v sultanátu Semtam, parodujícího naše tradiční představy o tajemstvích ač Blízkého, přece jen Orientu, jehož kouzlo na publikum v úvodu hry sesílal ve své hypnotizérské roli ve fraku a s bílým turbanem s drahokamem uprostřed nesmrtelný Zdeněk Blažek („Vedro je citelné...i jazyk návštěvníků v přízemí se lepí na patro...“) Dislokace do fiktivního prostoru, který je přitom divákovi známý natolik, že ho dokonce lze parodovat – to je jedno ze zlatých území osvobozené fantazie, známých už od časů prvních pohádek.

Nejmenované Město, které má žízeň a vydržuje si veledůležitou Správu čistých pramenů, na kterých tu zákonitě sedí klan žab, reprezentovaný Omarem ibn Josefem, Alí Babou abdel Jožinem a Kalí Vodou ben Pepíkem, tuší, že věčně jim všecko procházet nebude a z přeslechu při rozhovoru se dvěma cizinci (koberční inženýři Kar-el Vodička a A-leš Cedník, jimž jejich létající tkaná textilie havarovala náhodou zde) se utvrdí v domnění, že jsou to tajní revizní orgánové, pověření akcí proti hlupákům – vznikne fáma o Akci H.

AKCE H se stala titulem hry, na které se práce rozjela konečně tím správným tempem v atmosféře značně odlehčené a radostné – od vymýšlení jednajících

osob (tentokrát navíc včetně představy, kdo by to měl hrát) a jejich jmen až po rozdělení, kdo napíše který text písničky, aby měl náskok Láďa Štancl.

Trochu jsem dával pozor, aby se mimochodná kritika monopolní moci, zde prezentované něnou rolí vezíra průhledného jména Abu Bubu, který občas podtrhl vážnost situace tím, že jako fatamorgana prošel přes scénu se svým obřím turbanem, hroze přítom permanentně ukazovákem, nedotkla nějak nešetrně islámského nátěru jevištní pseudoreality. Tehdy to nebylo příliš obtížné, nebylo tu teroristických hrozeb ani výpadů, které by je způsobovaly. Dnes bych patrně byl v tomto ohledu značně přísný a možná by Akce H v oné podobě vůbec vzniknout nemohla. Časy se mění stále a vždycky, je pouze nepotěšující, že poslední dobou to takňák skoro pravidelně opravdu není k lepšímu. (Teprve v KráliVávrovi se dozvíme, že k článku „Dávat přednost lepšímu před horším“ je třeba současně připojit vysvětlující stať, co je lepší a co horší, aby si to každý nevykládal, jak by chtěl.)

Ale jsme na premiéře Akce H. Dá se říct, že byla dobrá a měla náležitý ohlas po všech stránkách. Zejména se uplatnil Štanclův hudební podíl, ve kterém si dovolil přednést například bezvadně ladící vícehlas v písni Dobré ráno – zvukař v rádiu nevěřil, že nejde o technický figl (v divadle přítom neuskutečnitelný!), nebo například kuriozní sbor:

„...Rychle za nimi, ti dva tu někde jsou,
tak jen blíž, neujde nám ani myš,
prohledáme každou skrýš,
každý stín,
ať volá poplach muezzín,
ďaurové zlí
v ďaure jsou někde zalezlí...“

jehož vtíp byl ve faktu, že tento text se zpíval jako protihlas k doprovodu, kterým byl Ellingtonův „Caravan“.

Štancl s Černíkem zde navíc s novým textem oživil úspěšnou písničku, složenou do Hikmetova „Filipa Filipka“, uváděného ještě před večernobrněnským časem v divadle na Výstavišti. Víím, že refrén končil slovy:

...ač pravda bývá někdy nepřehledná,
vždycky může být jen jedna !

...pokud ovšem příslušná místa nedojdou k názoru, že méně je více, a tudíž **ani jedna**, jak nepřekonatelně usoudila místa, prakticky sice nepřislušná, leč názorově pevná v důsledku převahy tanků při bratrské okupaci v r. 1968.

Text hry už nemám, jenom program, takže uvádím, že Josefa hrál L. Suchánek, jeho sekretářkami byly Zubejda – D. Ježková a Achjejda – M. Beránková, Alí Baba abdel Jožin – J. Jurka, Kalí Voda ben Pepík – D. Riegl, Hnussein Kýblbej, muezzin – M. Výlet, Čabajka Pilaf, pohostinný jev – B. Kramešová nebo V. Kalendová, Abu Bubu, vezír emirův – Z. Duss, Rošáda al Jechín, čerstvá ab-

solventka Vysoké školy artézske Viléma ben Blodka – S. Klapková, Mustafa Šuf-fan, prodavač vody – Z. Blažek (uváděl hru jako Hypnotizér), Robert, lev – J. Ouřada (taneční role). Koberčními inženýry byli Karel Vodička – L. Černík nebo K. Augusta, Aleš Cedník – střídavě L. Frej a J. Štědroň.

Výprava V. B. Růžička, choreografie L. Ogoun, režie E. Sokolovský.

Text závěrečné písně končil slovy:

Dokavád ještě
město má žízeň,
tak stojí zato o tom hrát!

Představení bylo dobře přijato hledištěm i částí kritiky. Nesporný znalec ba i teoretik v oboru dr. Ivo Osolsobě dokonce řekl, že Akce H je zatím nejkomedialnější co do faktury her Večerního Brna a role jsou šité ansámblu přímo na tělo. (Blahořečená ruka Černíkova! On sám Akci H svoji činnost v divadle uzavřel.) Kritika tu a tam vytkla, že hlavní technikou tvorby zřejmě byla „horká jehla“ (což je mj. u nás dodnes nejrozšířenější tvůrčí způsob práce, a to nejenom v oblasti umění). V programu byla hra charakterizována podtitulkem „scénický plagiát“, doznávajíc meritum věci z cizího pramene – ale mám za to, že by nikdo z leningradského divadla ani z autorů nebyl své dítko rozeznal: už to nebylo dost možné.

Hra tedy vyrazila do života s veselou a stejně tak byla přijímána hledišti.

Evžen Sokolovský přesto ani poté nebyl spokojen s výsledkem – pokud si matně vzpomínám, byl nespokojen s vlastní režijní prací, možná měl dojem, že tomuto představení nepřidal tentokrát nic ze svého. Nebylo možné z něho nic přesného vypáčit. Snad se mu nezdál ani finální text hry samotné, dodnes nevím, proč pokládal tuto hru za neúspěch a zřetelně ji neměl rád.

Ačkoliv dosáhla na stovku repríz, stáhl Evžen Sokolovský Akci H při plné návštěvnosti z repertoáru. Staré divadelní vědmy obého pohlaví šeptaly, že takovouto bezdůvodnou zpupnost bohové divadla nepromíjejí a že se pomstí – jak, to je jejich věc a kompetence.

Třeba se to od Evžena v nedaleké době dozvím osobně – nemyslím, že bychom se mohli dislokačně minout: jsou okolnosti, kdy je divadlo očistec.